

Okruhy ke SZZ pro studenty navazujícího magisterského studia oboru Sociální pedagogika - kombinované studium

Studenti skládají SZZ zkoušku z disciplín, jež tvoří základ oboru:

- **Sociální pedagogika**
- **Pedagogika (širší vědní základ)**
- **Aplikovaná psychologie**
- **Obhajoba diplomové práce**

Pro úspěšné zvládnutí SZZ je nezbytné, aby vědomosti a teoretické dovednosti studenta měly integrovanou povahu. Předpokládá se holistický přístup k jednotlivým okruhům nebo tématům, které jsou předmětem závěrečné rozpravy před komisí. Ke každé otázce je nezbytné, aby si student připravil praktické příklady, popřípadě předložil některé materiály z portfolia, které během studia shromažďoval (analýzy výzkumných studií, excerpta prostudované literatury apod.). Navazující magisterské studium rozvíjí vědomosti z bakalářského stupně a tudíž je samozřejmá i základní orientace v disciplínách, jež byly obsahem této části studia.

Student si před komisí vylosuje 1x otázku z pedagogiky, 2x otázku ze sociální pedagogiky (nejdříve vybírá z otázek číslo 1 - 29 a následně 30- 40 odlišeno barevně!), 1x otázku z aplikované psychologie.

Sociální pedagogika

1. Vymezení sociální pedagogiky oproti vědám hraničním a příbuzným. Teorie sociální pedagogiky a jejich podíl na utváření sociálně pedagogického paradigmatu. Sociální pedagogika a její vztah k příbuzným a participujícím oborům (viz ot. č. 2 a 3) . Předmět sociální pedagogiky, obsahové zaměření a hlavní témata, kterými se zabývá moderní sociální pedagogika na přelomu 20. a 21. století.
2. Teorie sociologie a sociální pedagogiky, srovnání přístupů. Paradigma (T. Kuhn) sociologické a sociálně pedagogické (faktualistické p., behaviorální p., definiční p. – rozdíly v přístupu zkoumání sociálních jevů). Vybrané sociologické směry a jejich vliv na utváření teorií sociální pedagogiky (sociální darwinismus, škola rasově antropologická, malthuziánství, sociologismus, psychologismus, interakcionismus, teorie sociální interakce, analýza a teorie sociálních sítí, teorie sociální směny, sociální kapitál, sociální systém, sociální rovnováha, s. řád a další. *Na konkrétním příkladu studenti doloží, jak můžeme ke zkoumání stejného sociálního jevu využívat různá paradigmatata.*
3. Společnost jako každodennost, drama a absurdita etnometodologie, inspirace v dramaturgické a existencialistické sociologii. Sociologické přístupy zkoumání jevů: Kvalitativní sociologie, etnometodologie, každodennost, sociologie laická, labelling, indexikalita, garfinkeling, sociologie dramaturgická, existencialistická atd. *Na konkrétním příkladu studenti doloží, jak můžeme ke zkoumání stejného sociálního jevu využívat různá paradigmatata.*
4. Funkce sociální pedagogiky (podle N. Huppertze a E. Shinzlera), komparace konceptů sociální pedagogiky v ČR, Německu, (Velké Británii), Polsku a Slovensku. Rozvoj sociální pedagogiky v ČR a v zahraničí ve 20. století. Kritické zhodnocené vývoje po 2. světové válce. Vztah sociální pedagogiky a sociální práce ve výše uvedených zemích.
5. Náznaky konstituování sociální pedagogiky v dílech významných filozofů, pedagogů a sociologů. Historické aspekty vzniku a rozvoje sociální pedagogiky (např. pojetí J. J. Pestalozziho, D. Bosco, A. S. Makarenka, G. A. Lindnera, P. Natorpa, A. I. Bláhy). *Na základě četby primárních pramenů doložte příklad výchovné koncepce.*
6. Cíle, metody a prostředky sociální pedagogiky, její význam pro rozvoj pedagogické teorie a edukační praxe. *Na konkrétním příkladu se pokuste vymezit výchovné cíle a metody pedagogiky a sociální pedagogiky.*

7. Základní rysy sociální výchovy a její aktuální dimenze (individuální, globální, teritoriální a lokální). Funkce výchovy v životě moderního člověka a ve společnosti. Sociální pedagogika jako výchova sociálních vztahů, sociální svět dítěte – lebenswelt a pojetí fenomenologie, základní faktory vývoje člověka (dispozice, materiální a sociální prostředí, výchova). Společenská determinace výchovy. Vztah socializace a výchovy. Vzájemný vztah prostředí a výchovy. Typologie tzv. přirozených prostředí výchovy.
8. Výchova jako příprava jedince pro sociální role. Aktuální požadavky na výchovu ve vztahu k různým sociálním rolím. Výchova jako jeden z předpokladů pro rozvoj kvalit osobnosti. Výchova jako rozvoj základních kvalit osobnosti v profesi sociálního pedagoga. Výchova, vzdělávání, zájmové vzdělávání, edukace. Rozvoj a výchova jednotlivých kognitivních procesů (myšlení, vnímání, pozornost, představitivost a paměť), rozvoj nadání a tvořivosti, rozvoj charakterových vlastností člověka. (*Student si připraví konkrétní ukázkou výchovných činností zaměřených na rozvoj jedné ze složek osobnosti včetně metodického rozboru.*)
9. Profese (tzv. profesiogram) sociálního pedagoga. Vymezení jeho pracovních činností a kompetencí, přípravy a možností uplatnění. Pomáhající profese. (*Studenti si připraví konkrétní reflexe profese sociálního pedagoga ze svých pedagogických deníků, které sesbírali v rámci různých typů sociálně pedagogických praxí v průběhu svého studia.*)
- X.** Význam sociální práce; definice, význam pro jedince a společnost, vztah mezi sociální prací a sociální pedagogikou, souvislost mezi sociální patologií, sociální prací a sociální politikou. Základní paradigma sociální práce. Sociální fungování, sociální práce a vztah k vědním oborům. (*Uveďte velká témata sociální práce v současnosti a stručně je charakterizujte.*)
11. Vývoj sociální práce ve světě. Stručná charakteristika jednotlivých období od středověku po současnost. Významní představitelé a stěžejní díla sociální práce. Tradice sociální práce v našich podmínkách. Stručná charakteristika jednotlivých období, zejména období novověku, normalizace a současné trendy. (*Charakterizujte období po roku 1989 a vyslovte prognózu budoucí úlohy sociální práce.*)
12. Charakterizujte vybrané metody sociální práce; skupinová práce, terénní sociální práce, případová studie, poradenství. (*K jednotlivým metodám uvádějte simulační příklady z praxe, charakterizujte možnou klientelu.*) Rozeberte vybrané metody sociální práce; krizová intervence, streetwork, mediace a probace, práce s dětmi a rodinou, přístup orientovaný na úkoly. (*U jednotlivých metody uveďte možné příklady z praxe.*)
13. Dobrovolnická práce jako nezbytná součást sociální práce. Význam dobrovolnictví pro hodnotovou orientaci společnosti. (*Uveďte možnosti dobrovolnické práce, příklady z praxe, dobrovolnická práce v hospicích, v nemocnicích, aj. Altruismus jako trend do budoucnosti.*) Vztah mezi sociálním pracovníkem a klientem, zásady, práva a povinnosti. Syndrom vyhoření – příčiny, prevence. (*Rozeberte význam tvořivosti v práci sociálního pracovníka.*)
14. Přístupy k práci s menšinami. Programy určené k integraci romského národa. (*Navrhněte možný sociální program, který by přispěl k zlepšení vzájemných vztahů mezi minoritou a majoritou.*)
15. Vzdělávání dospělých, andragogika, její význam a poslání v kontextu dnešní doby. Didaktická teorie vzdělávání dospělých (*didaktická kostka, didaktické metody a formy*). Výuka dospělých jako komunikační proces. Hlavní principy komunikace ve výuce, rétorické dovednosti, naslouchání jako součást komunikace, zpětná vazba. (*Didaktické principy v praxi – objasněte jednotlivé principy.*)
16. Metody (teoretické, teoreticko-praktické, praktické) a formy (přímá výuka, kombinovaná výuka, korespondenční vzdělávání, terénní vzdělávání) vzdělávání dospělých, současné trendy. (*Rozeberte speciální didaktický postup /podle vlastního zvážení/ a stručně charakterizujte – brainstorming, brainwriting, metoda CNB, atd.*) Vzdělávání dospělých jako fenomén současnosti (*rekvalifikace, distanční formy studia, komerční nabídky a průmysl volného času, problematika zvyšujících se nároků na dospělého jedince v kontextu současné společnosti, atd.*) Sebevýchova a sebevzdělávání dospělých.

17. Vzdělávání v postproduktivním věku, fenomén stáří, problematika stáří a stárnutí, různé formy vzdělávání seniorů – klubová činnost, Univerzity III. věku. (*psychické, sociální a fyzické hledisko, soužití generací, postavení seniorů ve společnosti, aj.*). Představte projekt zaměřený na oblast andragogiky (*široké spektrum možností, lze využít projekt, který jste samostatně zpracovali jako podmínku pro získání zápočtu z andragogiky*), objasněte motivaci výběru, charakterizujte skupinu lidí, pro kterou je určen, objasněte cíle a úkoly.
18. Vzájemné souvislosti mezi multikulturální výchovou, sociální prací a vzděláváním dospělých. Oblast volného času a interkulturalita – programy na prohloubení vzájemného soužití mezi národy. Sociální práce a multikulturální výchova – sociální programy určené pro možnou integraci různých národů a skupin do majoritní většiny. Vzdělávání dospělých jako významná alternativa pro integraci.
19. Význam a poslání multikulturalismu, charakteristika základních pojmů a problémů (*stručně charakterizujte vybrané pojmy - rasismus, xenofobie, předsudek, holocaust, antisemitismus, kulturní šok, migrace*), rozdíl mezi multikulturální a interkulturální výchovou, problematika předsudků a stereotypů – vybrané příklady ze světa i od nás. (*Předložte recenzi vybraného textu, knihy, filmu z oblasti multikulturální problematiky.*) Národnostní menšiny u nás, vzájemné soužití mezi jednotlivými národy a etniky. Otázky vzájemného soužití mezi Romy a majoritní většinou, diferenciací mezi jednotlivými kulturami. (*Navrhněte v stručné charakteristice projekt s tématem interkulturální spolupráce mezi národy, popřípadě uveďte existující příklad interkulturálního soužití.*)
20. Migrace v historickém kontextu i v kontextu dnešního světa. Azylová politika našeho státu. Uprchlíká zařízení a oblast sociální pedagogiky (volnočasové pedagogiky) – prostor pro snadnější integraci do většinového prostředí. (*Vyjádřete svůj pohled na otázky migrace a navrhněte možné alternativy vzájemného soužití.*)
21. Diskriminace některých skupin ve společnosti, nebezpečí projevů rasismu a xenofobie (*homosexuální menšiny, diskriminace žen, projevy netolerance vůči handicapovaným občanům, aj.*). Projevy extremismu, význam prevence.
22. Vztah mezi metodologií a sociální pedagogikou. Specifika sociálně pedagogické metodologie. Vymezení zkoumaných sociálních jevů z pohledu sociální pedagogiky. Metodologie a výzkum sociálně pedagogické reality (rozdíl mezi přírodní a individuální realitou). Metodologické prostředky a cíle poznávání (epistémé, techné, doxa). Zkušenost a empirické metody, metody hermeneutiky.
23. Pojetí kvalitativního a kvantitativního paradigmatu. Analytické myšlení (statistická, kauzální, historiografická, soubory dat, vlastností, operacionalismus, práce s daty atd. Metodologické otázky sociální vědecké komunikace a interpretace. Typy teorií (deskripční, explanační, kauzální a predikční), výzkumných problémů, základní typy dat.
24. Kvalitativní metody, pedagogické a sociální jevy. Kvalitativní metody a teorie, jejich sociální pojetí. Terénní výzkum. Pojetí kategorie a její kódování, dimenze. Paradigmatický model kvalitativního výzkumu. Vztahy mezi kategoriemi, kontextuální podmínky pozorování. Induktivní a deduktivní postupy. Teoretické rámce – konceptualizace příběhu. Znaky a vlastnosti teorie. Analytický pohled na jevy a procesy. Interakční vlivy a matice. Metoda záznamů a diagramů, postupy třídění jevů (dat). Vědecké zásady a empirické ukotvení kvalitativního výzkumu.
25. Principy kvalitativního výzkumu, výzkumný problém, zdroje výzkumných problémů, formulování výzkumných otázek. Teoretická citlivost, definice a její zdroje (vztah mezi tvořivostí a vědou), práce s literaturou, definice pojmů. Postupy kódování, otevřené kódování (definice, postupy, označování jevů, vytváření kategorií a jejich pojmenovávání, rozvíjení jejich vlastností a dimenzí, možné záznamy), axiální kódování (definice, paradigma, jev, příčinné podmínky, kontext, intervenující podmínky, následky, spojování a rozvíjení kategorií podle paradigmatu), selektivní kódování, definice, vyložení kostry příběhu a identifikace, popis a konceptualizace, vztah kategorií k centrální kategorii, seskupování kategorií, zakotvení teorie.
26. Základní principy kvantitativního výzkumu. Formulace problému a hypotéz (typy hypotéz a proměnných), statistické testování hypotéz, splnění podmínek potvrzení nebo vyvrácení nulové hypotézy (signifikance). Základní a výběrový soubor, popis dat (míry centrální tendence), rozptyl a analýza rozptylu, variace dat,

relace a korelace, korelační koeficienty, regresní analýza, test dobré shody. Normální rozdělení a další typy rozložení (jak se rozkládají sociální jevy).

27. Kvantitativní metody a zkoumání pedagogických a sociálních jevů. **Pozorování** (dlouhodobé x krátkodobé, introspekce a extrospekce, přímé a nepřímé, standardizované a nestandardizované). Výsledky pozorování. Reliabilita a validita pozorování, možné zdroje chyb. **Rating** a jeho užití v pedagogickém výzkumu. Definice, kategoriální, numerická, posuzovací, grafická a kumulativní škála. Praktická konstrukce položek různého typu. **Dotazník (anketa)**. Druhy položek a jejich konstrukce, Likertova škála a škálové položky v dotaznících. Zásady konstrukce dotazníku (jasnost a srozumitelnost položek, jednoznačnost atd.). Kategorizace a systematizace získaných dat, třídění prvního, druhého a třetího stupně. Interpretace výsledků třídění.
28. **Rozhovor, interviu, beseda** - druhy (výzkumný, diagnostický, psychotherapeutický). Formy rozhovoru (individuální, skupinový atd.). Výzkumná specifika rozhovorů. **Q-metodologie**. Význam a použití metody (některé možné příklady), tzv. q-typy, q-třídění, minimální q-třídění, třídění strukturované a nestrukturované. **Experiment**. Možné využití ve vědeckém výzkumu, druhy experimentu (laboratorní, simulační, přirozený, formující), pravidla pro realizaci experimentu.
29. Metody výzkumné a diagnostické (jejich vzájemné souvislosti a rozdíly). **Projektivní metody**. Výhody a nevýhody projekčních technik. Verbální metody (asociační experiment, testy nedokončených vět, projektivní interview. Grafické techniky (např. analýza kresby) a manipulační techniky (např. test ohýbání drátu, Lüscherův test). **Obsahová analýza**. Analýza osobní dokumentace, analýza školské a školní dokumentace, analýza odborného textu. **Sémantické metody**. Sémantický diferenciál, význam metody a možnosti využití, bipolární škály a faktor hodnocení, aktivity a potence (popřípadě i další). Konstrukce sémantického diferenciálu, grafické znázornění výsledků. **Metody měření sociálních vztahů**. Sociometrické techniky, SORAD, zkoumání preferenčních postojů. Pedagogická diagnostika ve výchovných činnostech. Role pedagoga při diagnostikování, metody použitelné při diagnostikování ve výchovných činnostech.

(Součástí každého okruhu ze sociálně pedagogické metodologie a diagnostiky je připravená analýza minimálně dvou kvalitativně a dvou kvantitativně orientovaných výzkumů a kasuistik z oblasti pedagogického, sociálně pedagogického, psychologického nebo sociologického výzkumu.)

Aplikovaná oblast sociální pedagogiky (sociální patologie, sociální politika a právo)

- 1) Sociální patologie, deviace – definice, vymezení, etiologie. Teorie sociálních deviací. Norma a řád ve společnosti. Sociálně patologické jevy a sociální kontrola. *(Student vypracuje podle dostupných zdrojů systém sociální kontroly v ČR s jeho grafickým nastíněním.)*
- 2) Záškoláctví jako specifický jev ve školním prostředí. Vymezení, etiologie, klasifikace, náprava, prevence. Význam a pozice výchovného poradce ve školním prostředí, řešení sociálních problémů a vztahů. *(Student si k okruhu zajistí a nastuduje náplň funkce výchovného poradce na základní škole včetně potřebného vzdělání a kvalifikace a aplikuje získané poznatky do kompetencí výchovného poradce v oblasti záškoláctví.)*
- 3) Agrese a šikana mezi dětmi. Vymezení, aktéři, etiologie, klasifikace, postup při řešení, prevence. Vliv prostředí na vznik šikany. Poradenská pomoc v řešení šikany. *(Student prokáže znalost v legislativě a zákonech, které se problematikou zabývají. Nastuduje vybranou odbornou publikaci vydanou k této závažné problematice a seznámí komisi s jejím odborným obsahem a stěžejními pasážemi. Dále prokáže orientaci v dalších odborných titulech, které se problematikou zabývají.)*
- 4) Kriminalita a delikvence jako závažná forma sociální patologie. Vymezení, etiologie, klasifikace, náprava, prevence. Sociální důsledky pro dítě (mladistvého) a jeho okolí. *(Řešení kriminality a delikvence v různých věkových obdobích – prevence, náprava, legislativa, resocializace; podstata relativistického přístupu k sociální deviaci z hlediska zákona. Student prokáže základní orientaci v zákonech k problematice.)*
- 5) Drogy jako aktuální hrozba v životě jedince (dítěte). Analýza, prevence, náprava. Vymezení drogové závislosti a možnosti jejího vzniku u dětí. Pravidla, koncepce primární drogové prevence; protidrogová výchova. Terciární prevence, resocializace *(Student předloží vypracovaný systém*

odborné poradenské a léčebné péče v oblasti drogových závislostí. Prokáže znalost legislativních pokynů pro základní školy v oblasti prevence).

- 6) Prevence, náprava. Úřady, instituce a jejich systém v české společnosti. Systém pedagogicko-psychologického poradenství v oblasti sociálních patologií. Pedagog a jeho kompetence v oblasti sociálních patologií. Postavení a úkoly výchovně-vzdělávacích institucí při prevenci a nápravě sociálně-patologických jevů. *(Vypracování modelové strategie řešení konkrétního sociálně patologického jevu s jasným vymezením role sociální pedagoga v řešení vybraného problému a jeho spolupráce s odbornými pracovišti.)*
- 7) Poruchy v životě jednotlivce (poruchy chování, závislosti, bezdomovství, prostituce, rozvodovost, násilí v rodině, agrese, xenofobie, rasismus, suicidalita – sebevražednost). Vymezení, etiologie, klasifikace. Sociální důsledky a jejich vliv jedince na společnost. Možnosti řešení, sociální pomoci, předcházení. *(Prezentovat znalost konkrétního případu z odborné literatury či praxe – vymezení, etiologie, postup při řešení, odborná pomoc, další strategie a vize pomoci atd.. Student zaujme kritický pohled k případu a pokusí se zhodnotit správnost použitých strategií.)*
- 8) Poruchy v životě společnosti (extrémní hnutí, sekty a kultury, negativní vliv společnosti masmédiá, globalizace). Vymezení, etiologie, klasifikace, náprava a prevence. Sociální důsledky na jedince i společnost. *(Prezentovat znalost konkrétního případu z odborné literatury či praxe – vymezení, etiologie, postup při řešení, odborná pomoc, další strategie v řešení, společenský postoj atd.. Student zaujme kritický pohled k případu a pokusí se zhodnotit správnost použitých strategií.)*
- 9) Integrace a inkluze v sociální politice. Na základě komparace modelů sociální politiky v ČR a v ostatních státech Evropské unie charakterizujte principy sociální rovnosti a vyrovnávání příležitostí v sociálním státě.
- 10) Principy státní sociální politiky České republiky. V programech politických stran *analyzujte* koncepci státního sociálního zabezpečení, státní politiky zaměstnanosti, zdravotní politiky, rodinné politiky, vzdělávací politiky, bytové politiky z perspektivy předvolební kampaně.
- 11) Tři dimenze (sociální, ekonomická, environmentální) strategie udržitelného rozvoje a *analyzujte* mechanismy její implementace v koncepci sociální politiky České republiky.
- 12) Neziskové organizace a jejich úloha v sociální politice státu. Na konkrétním příkladu *(vlastní výzkumné šetření, případová studie, obsahová analýza)* uveďte možnosti neziskových organizací v oblasti sociálně pedagogických intervencí.
- 13) Sociálně politická problematika v kontextu sociální pedagogiky. V *pojmové mapě uveďte* interdisciplinární přesahy a vztahy mezi jednotlivými obory (např. pedagogika, psychologie, sociologie, antropologie, sociální práce, sociální politika, politologie).
- 14) Blahobyt a chudoba v sociální politice: welfare state, podstata a příčiny vzniku státu, blahobytu, chudoba, koncepty chudoby, příčiny chudoby, nástroje a měření chudoby, možnosti řešení chudoby, výskyt chudoby v ČR.
- 15) Sociální zabezpečení: pojem, vymezení, sociální události, obsah: užší pojetí, širší pojetí, typy sociálních institucí.
- 16) Ústava: pojem, definice, funkce, obsah. Listina základních práv a svobod: charakteristika, význam, postavení, obsah. Stát: formy státu, formy vlády, princip dělby moci, princip parlamentarismu, členění státu, státní režim. Moc zákonodárná, výkonná a soudní: charakteristika a fungování českého parlamentu, výkonná moc a postavení prezidenta, státní zastupitelství, soudy, Nejvyšší kontrolní úřad, ČNB.
- 17) Státní správa a územní samospráva: orgány obce, postavení obcí, samostatná působnost, přenesená působnost. Správní řízení. Sociální stát: role, pojem, sociální politika státu, základní východiska a přístupy. Společenské souvislosti vzniku sociálního státu, faktory ovlivňující vývoj sociálního státu, vývojové etapy sociálního státu, státní občanství, rovnost a sociální spravedlnost.

- 18) Důchodové pojištění, nemocenské pojištění, penzijní připojištění, státní sociální podpora, sociální pomoc. Zdravotní politika, rodinná politika, bytová politika, politika zaměstnanosti, vzdělávací politika.
- 19) Geografické informační systémy jako nástroj pro sběr, vyhodnocení a interpretaci sociálních jevů. Struktura GISu a jeho hlavní komponenty. Základní typy úloh využívání GISů při hodnocení prostorového rozšíření sociálních jevů.
- 20) Statistické pojmy četnost a střední hodnoty. Jejich charakteristika a význam. Možnosti využití v interpretaci prostorových aspektů sociálních jevů. Způsoby praktického uplatnění těchto charakteristik při konstrukci legend statistických map. Mapy jako nástroj prezentace sociálních jevů. Charakteristika a způsob využití kartogramů, kartodiagramů a lokalizovaných diagramů. Přehled dalších základních prostředků vyjadřování sociálních údajů v mapách.

Literatura k obecné části sociální pedagogiky:

- ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Praha : Academia, 2001. ISBN 80-200-0917-5.
- BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika*. Vybrané problémy. Bratislava : FF UK, 1994.
- BENEŠ, M. *Úvod do andragogiky*. Praha : Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-381-4.
- BERGER, P. L.; LUCKMAN, T. *Sociální konstrukce reality*. [Jiří Svoboda] 1. vyd. Praha : CDK, 1999. 214 s. ISBN 80-85959-46-1.
- BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. 2448 s. ISBN 80-7178216-5.
- BLACKMORE, S. *Teorie memů : kultura a její evoluce*. [Martin Konvička] 1. vyd. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-394-3. 236 s.
- BLÁHA, A. I. *Dítě a prostředí*. Praha : Státní nakladatelství, 1933.
- BLÍŽKOVSKÝ, B. *Systémová pedagogika pro studium a tvůrčí praxi*. Ostrava : Amosium, 1992. ISBN 80-85498-18-9.
- HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Praha : Panorama 1989.
- HOPF, A. *Sociální pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha : UKP PdF, 2001. 181 s. ISBN 80-7290-053-6.
- HRADEČNÁ, M. a kol. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha : UK, 1995. ISBN 80-7184-015-7.
- JŮVA, V. sen. & jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno : Paido, 1997. ISBN 80-85931-43-5.
- JŮVA, V. a kol. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno : Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8.
- Dětská práva*. Dokument OSN. Praha : PÚ JAK, 1991.
- KOMENSKÝ, J. A. *Didaktické spisy*. Praha : SPN, 1954 (a pozdější vydání).
- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-318-8.
- KRATOCHVÍL, S. *Skupinová psychoterapie v praxi*. Praha : Galén, 1995. ISBN 80-85824-20-5.
- KRATOCHVÍL, S. *Základy psychoterapie*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-657-8.
- KRAUS, B. K aktuálnímu pojetí a postavení sociální pedagogiky. In *Konstituování Sociální pedagogiky jako vědeckého oboru*. 1. vyd. Brno : IMS, 2004. ISBN 80-902936-5-4. s. 9 – 19.
- KRAUS, B.; POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí, výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. 1. vyd. Brno : Paido, 2002. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.**
- KUHN, T. S. *Struktura vědeckých revolucí*. Praha : OIKOYMENH, 1997. 206 s. ISBN 80-86005-54-2.
- MAŇÁK, J. a kol. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. Brno : MU, 1994.
- MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno : MU, 1995. ISBN 80-210-1070-3.
- MAŘÍKOVÁ, H.; PETRUSEK, M.; VODÁKOVÁ, A. *Sociologické pojmosloví*. 1. vyd. (sv. 4) Praha : Slon a AV ČR, 2000. ISBN 80-85850-81-8.**
- MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha : Portál, 2004.
- MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Brno : PÚAV, 2001. 99 s. ISBN 80-85834-77-4.
- MRHAČ, J. *Řízení výchovy a vzdělávání*. Ostrava : OU, 1997. ISBN 80-7042-115-0.
- MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. - Brno : Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2511-5.**
- MUŽÍK, J. *Andragogická didaktika*. Praha : Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-52-3.

- NOVOTNÁ, V., Schimerlingová, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha : UK, 1992. ISBN 80-7066-483-5.
- PARRY, J., CARRINGTON, G. *Čelíme šikanování*. Praha : IPP, 1995.
- PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava : Amosium, 1995. ISBN 80-85498-27-8.
- PELIKÁN, J. *Základy pedagogického výzkumu pedagogických jevů*. Praha : Karolinum, 1998.
- PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno : Paido, 1996. ISBN 80-85931-65-6.
- POPPER, K. R. *Logika vědeckého zkoumání*. 1. vyd. Praha : Oikoymenh, 1997. s. 617. ISBN 80-86005-45-3.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
- PRŮCHA, J. *Pedagogická evaluace*. Brno : CDVU MU, 1996. ISBN 80-210-1333-8.
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky. Úvod do studia oboru*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
- PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě: Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha : Portál, 2001.
- PRŮCHA, J. - WALTEROVÁ, E. - MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 1995, 1998, 2001.
- PŘADKA, M.; KNOTOVÁ, D. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. - Brno : Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1946-8.
- SINGULE, F. *Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti*. Praha : SPN, 1992.
- SPOUSTA, V. a kol. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno : MU, 1994. ISBN 80-210-1007-X.
- SPOUSTA, V. a kol. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno : MU, 1994. ISBN 80-210-1275-7.
- Sociální a kulturní antropologie*. Sociologický ústav AV ČR . Praha : Sociologické nakl. Slon, 2000. ISBN 80-85850-29-X.
- Sociologické pojmosloví*. Sociologický ústav AV ČR . Praha : Sociologické nakl. Slon, 2000. ISBN 80-85850-03-6.
- STRAUSS, A.; CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Brno : Sdružení podané ruce, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-X.**
- STŘELEČEK, S. a kol. *Kapitoly z rodinné výchovy*. Praha : Fortuna, 1992. ISBN 80-85298-84-8.
- SVĚTLÍK, J. *Marketing školy*. Zlín : EKKA, 1996. ISBN 80-902200-8-8.
- SVOBODOVÁ, J.; JŮVA, V. *Alternativní školy*. Brno : Paido, 1996. ISBN 80-85931-19-2.
- VELINSKÝ, S. *Individuální základy sociální pedagogiky - pokus o vymezení oboru a úkolu*. Brno : Nové školy, 1927.
- VÍTKOVÁ, M. *Integrativní školní (speciální) pedagogika*. Brno : MSD, 2003. ISBN 80-214-2359-5.
- VÍTKOVÁ, M. (ed.) *Otázky speciálně pedagogického poradenství. Základy, teorie, praxe*. Brno : MSD, 2003. ISBN 80-86633-08-X.
- VODÁKOVÁ, A.; VODÁKOVÁ, O.; SOUKUP, V. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha : SLON a AV ČR, 2000. s. 175, ISBN 80-85850-29-X.

Základní literatura z oblasti sociální a pedagogické metodologie

- GOULD, STEPHEN, J. *Jak neměřit člověka*. (Pojednává o výzkumu a jejich důsledcích v sociální realitě). Praha : Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-168-9.
- HENDL, J. *Přehled statistických metod zpracování dat*. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. 583 s. ISBN 80-7178-820-1.
- HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha : Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-549-3.
- KERLINGER, FRED, N. *Základy výzkumu chování : pedagogický a psychologický výzkum : Foundations of behavioral research (Orig.)*. 1. vyd. Praha : Academia, 1972. 705 s.
- LEVY, DAVID, J.: *Realismus. Pojednání o interpretaci a společenské realitě*. Brno : Proglas, 1993. 189 s.
- MORGAN, David L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. Vyd. 1. Boskovice : Albert, 2001. 99 s. ISBN 80-85834-77-4.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha : Karolinum, 1998. 270 s. ISBN 80-7184-569-8.
- PLICHTOVÁ, J. *Metody sociálně psychologické zblízka*. 1. vyd. Bratislava : Média, 2002. 350 s. ISBN 80-967525-5-3.
- POPPER, K., R. *Logika vědeckého bádání*. Praha : OIKOYMENH 1997. ISBN 80-86005-45-3.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice : Albert 1999. ISBN 80-85834-60-X.

Doplňující literatura ze sociální a pedagogické metodologie:

- GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice : příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno : Paido, 1996. 130 s. ISBN 80-85931-15.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
- CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc : Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. 257 s. Obsahuje bibliografii. ISBN 80-7067-798-8.

Literatura k aplikované oblasti sociální pedagogiky:

- ASKLÖF, C. a kol. *Příručka na cestu k rovnosti žen a mužů*. Praha : MPSV, 2003.
- ASKLÖF, C. a kol. *Proč a jak vypracovat plán rovnosti žen a mužů*. Praha : MPSV, 2003.
- BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. Praha: CDK, 2003. 347 s., ISBN 80-7325-020-9.
- BENEŠ, M. *Úvod do andragogiky*. Praha: Karolinum, 1997. 129 s. ISBN 80-7184-381-4.
- BRÁZDIL, R. a kol. *Statistické metody v geografii*. Brno : UJEP, 1981.
- CAZES, S.; NEŠPOROVÁ, A. *Transformace trhů práce střední a východní Evropy. Pružnost trhu a ochrana pracovníka*. Praha : MPSV, 2003. ISBN 80-86552-78-0.
- ČAPEK, R. a kol. *Geografická kartografie*. SPN Praha, 1992. 373 s. ISBN 80-04-25153-6.
- ČECH, T. *Škola a sociálně patologické symptomy v projevech žáků*. In STŘELEČEK, S. (ed.) *Studie z teorie a metodiky výchovy*. Brno : MSD, 2002. ISBN 80-86633-00-4.
- ČEJKA, M. MOŘKOVSKÁ, L. (ed.) *Česká republika a Evropská unie*. Brno : MU, 2002. ISBN 80-210-3042-9.
- GERLOCH, A., HŘEBEJK, J., Zoubek, V. *Ústavní systém ČR*. Praha: Prospektrum, 1996. 319 s. ISBN 80-7175-041-7.
- HAMERNÍKOVÁ, B. *Financování ve veřejném a neziskovém nestátním sektoru*. Praha : Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-3-0.
- HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Praha : Panorama 1990. 407 s. ISBN 80-7038-158-2.
- HRČKA, M. *Sociální deviace*. Praha : Slon, 2001. 302 s. ISBN 80-85850-68-0.
- JEDLIČKA, R. *Aktuální problémy výchovy : analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. Praha : Karolinum, 1998, 167 s. ISBN 80-7184-555-8.
- JEDLIČKA, R.; KOŤA, J. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. Praha : Karolinum, 1998. 169 s. ISBN 80-7184-555-8.
- JARKOVSKÁ, L. *Rovné příležitosti dívek a chlapců ve vzdělání*. Brno : Nesehnutí, 2003. ISBN 80-903228-2-4.
- KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha : C.H.Beck, 1995. 247 s. SIBN 80-7179-028-1.
- KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-71781-231.
- KOUKOLÍK, F.; DRTILOVÁ, J. *Život s deprivanty I*. Praha : Galén, 2001. ISBN 80-7262-088-6.
- KREBS, V., DURDISOVÁ, J., POLÁKOVÁ, O., ŽIŽKOVÁ, J. *Sociální politika*. Praha : CODEX, 1997. ISBN 80-85963-33-7.
- LABÁTH, V. aj. *Riziková mládež*. Praha : Slon, 2001. 157 s. ISBN 80-85850-66-4.
- MACHONIN, P. *Výzvy pro sociální politiku v České republice*. Praha : VÚPSV, 2000.
- MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.
- MATOUŠEK, O. aj. *Práce s rizikovou mládeží*. Praha : Portál, 1996. 87 s. ISBN 80-7178-064-2.
- MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno : MU, 2001. ISBN 80-210-2511-5.
- MUŽÍK, J. *Andragogická didaktika*. Praha : Codex Bohemia, 1998. 271 s. ISBN 80-85963-52-3.
- NEDOROST L., a kol. *Základy práva*. Praha : EUROLEX, Bohemia, s.r.o., 2002. 537 s. ISBN 80-86432-53-X.
- NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-432-X.
- ONDREJKOVIČ, P. aj. *Protidrogová výchova*. Bratislava : Veda, 1999. ISBN 80-224-0553-1.
- ONDREJKOVIČ, P. aj. *Sociálna patolológia*. Bratislava : Veda, 2001. ISBN 80-224-0685-6.
- PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. *Znevýhodněné osoby na trhu práce v kontextu národní a evropské spolupráce*. BRNO : Paido, 2003. ISBN 80-7315-048-4.
- POTŮČEK, M. a kol. *Vize rozvoje ČR do roku 2015*. Praha : Gutenberg 2001. (www.vize-cr.fsv.cuni.cz).
- RENZETTI, C.; CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. Praha : Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2.
- ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha : Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.
- SCHAAD, M. *Neziskové organizace v ekonomické teorii. Analýza vývoje a motivace bezplatných dobročinných aktivit*. Brno : MU, 1998. ISBN 80-210-1971-9.
- Společné memorandum o sociálním začleňování. Česká republika*. Praha : MPSV, 2004. ISBN 80-86552-81-0.
- ŠÍŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, 203. s. ISBN 80-7178-285-8

- TURČEK, K. *Psychopatologické a sociálně-patologické prejavy u dětí a mládeže*. Bratislava : IRIS, 2000. ISBN 80-89018—06-8.
- TOMEŠ, I. a kol. *Sociální správa*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-560-1.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9.
- VANÍČKOVÁ, E. aj. *Násilí v rodině – Syndrom zneužívaného a týraného dítěte*. Praha : Karolinum, 1993.
- VEČEŘA, M. *Sociální stát. Východiska a přístupy*. Praha : Slon, 2001. ISBN 80-85850-16-8.
- VEVERKA, V., BOBUSZAK, J., ČAPEK, J.: *Základy teorie práva a právní filozofie*. Praha: Codex, 1996. 319 s. ISBN 80-85963-06-X.
- VOŽENÍLEK, V. *Digitální data v informačních systémech*. Vyškov : Antrim, 1996.

Evropský sociální fond. <http://www.esfcr.cz/>

Integrace. Institut pro evropskou politiku Europeum. Dostupné na http://www.integrace.cz/default_ie.asp

Práce a sociální politika. Dostupné na <http://www.noviny-mpsv.cz/>

Zákony: o sociálním zabezpečení, o životním minimu, o státní podpoře atd. <http://www.vlada.cz>

Zákon o svobodném přístupu k informacím č. 106/1999 Sb. <http://www.mpsv.cz/scripts/clanek.asp?lg=1&id=83>

Pedagogika

1. Charakteristika základních pedagogických kategorií: cíl, obsah, prostředky, metody, podmínky, formy, didaktické principy, znaky výchovy.
2. Charakteristika modelů učení: behaviorismus, radikální a sociální konstruktivismus, humanismus, kognitivismus.
3. Pedagogika jako věda, její struktura, členění pedagogických disciplín, vědy pomocné a hraniční. Východiska k poznání výchovy (charakteristika rozdílů vědy o výchově-filozofie výchovy-praktické pedagogiky) – vztah pedagogické teorie a praxe.
4. Vzdělání a sociální spravedlnost. Rovný přístup ke vzdělání. Vzdělanostní znevýhodnění vlivem socioekonomického prostředí. Sociální, jazyková a kognitivní determinovanost vzdělávání (Jensenova teorie deficitu, Bernsteinova teorie determinovanosti, Bloomova teorie kognitivních determinant, teorie kulturního kapitálu - Bourdier).
5. Vybraní představitelé etických teorií (popište nejméně tři koncepce z následujícího výběru představitelů a směrů: Sokrates, Platón, Aristoteles, stoicismus, Cicero, sv. Augustin, Machiavelli, Komenský, Kant, Spinoza, Masaryk, Bláha)
6. Etika jako věda. Morálka, mravnost, etika křesťanská, etika normativní, etika ekologická, etika postmoderní, hédonismus, utilitarismus.
7. Charakteristika pedagogických koncepcí v historicko-spoločenském kontextu (příklady výchovných paradigmat ve starověku, ve středověku, v novověku, v moderní době – hodnoty, cíle, obsah, formy).
8. Vznik a působení českých škol pokusných (zlínské školy - Jaroslav Vrána, Karel Žitný, Eduard Štorch, Čeněk Janout), meziválečný spor o pojetí české pedagogiky (představitelé: Václav Příhoda a Otokar Chlup, návrh školské reformy), brněnský a pražský seminář pedagogiky.
9. Představitelé sociální pedagogiky v českých zemích a jejich činnost (Gustav Adolf Lindner, František Bakule, Inocenc Arnošt Bláha, Stanislav Velinský, Přemysl Pitter).
10. Představitelé sociální pedagogiky v zahraničí a jejich činnost (Johann Heinrich Pestalozzi, Friedrich Fröbel, Herman Nohl, don Bosco, Anton Semjonovič Makarenko, Janusz Korczak).
11. Podstata hnutí nové výchovy a reformní pedagogiky, obecná charakteristika, základní znaky následujících směrů: pragmatická pedagogika, daltonský plán, waldorfské školy, montessoriovské školy, jenský plán. Představitelé a jejich činnost: John Dewey, Rudolf Steiner, Maria Montessori, Peter Petersen, Célestin Freinet.
12. Odkaz filozofických proudů 19. a 20. století v pedagogických koncepcích a směrech. Charakteristika (znaky, cíl smysl) a představitelé: experimentální pedagogiky, duchovně pedagogiky, neotomismu ve výchově, marxismu ve výchově, feminismu ve výchově, postmoderního myšlení ve výchově).
13. Popis teorií vzdělávání Bertranda z pohledu vybraných filozofických koncepcí podle pólu „subjektu“: spiritualistické (Maslow ad.), personalistické (Rogers ad.)
14. Popis teorií vzdělávání Bertranda z pohledu vybraných filozofických koncepcí podle pólu „interakce“: kognitivně psychologické (konstruktivismus), technologické (počítačová gramotnost, hypermediální teorie), sociokognitivní (sociální učení, kontextualizované učení, kooperativní učení).
15. Popis teorií vzdělávání Bertranda z pohledu vybraných filozofických koncepcí podle pólu „společnosti“: sociální (pedagogika probouzející uvědomění – P. Freire, ekosociální teorie vzdělávání). Teorie odškolněné společnosti (I. Illich).
16. Popis teorií vzdělávání Bertranda z pohledu vybraných filozofických koncepcí podle pólu „obsahu“: akademické (tradicionalismus, generalistické teorie).
17. Vzdělávací systém v ČR, typy škol, legislativa (školské zákony), charakteristika transformace české školy po r. 1989. Vzdělávací politika. Aktuální problémy českého školství.

18. Významné školské dokumenty v ČR (Bílá kniha, školský zákon 2004, RVP/ŠVP).
19. Vztah pedagogiky a ekonomie. Investice do vzdělání (teorie lidského kapitálu). Princip celoživotního učení. Teorie konvergence (vliv globalizačních prvků na uniformitu školských systémů). Teorie učící se společnosti (learning society). Teorie modernizace (podpora rozvoje lidského kapitálu, vzdělání jako nástroj ekonomického růstu).
20. Evropská dimenze ve vzdělávání. Principy, instituce, dokumenty, trendy v kurikulu, priority, multikulturní výchova, výchova k evropanství, klíčová témata, programy internacionalizace (Socrates, Leonardo, Tempus ad.).
21. Školský management, specifika řízení školy a principy řízení škol (vztahy, cíle, efekty, klima) řízení změn ve škole. Vedení lidí (leadership – řízení, rozhodování, kroužky kvality). Kultura školy. Škola jako součást společnosti. Škola jako organizace a společenství.
22. Předmět, funkce, metody a význam komparativní pedagogiky. Mezinárodní instituce a odborné publikace v oblasti komparativní pedagogiky. Význam indikátorů, klasifikace ISCED, příklad konkrétních výzkumných projektů.
23. Ekologická výchova. Cíl, funkce, obsah, metody, teorie a přístupy (ekosociální teorie, koncepce trvale udržitelného rozvoje, hlubinná ekologie, ekologie sociální, ekologie člověka, kulturní ekologie). Principy globální výchovy.
24. Estetická výchova. Cíl, funkce, obsah, metody, formy. Představitelé a dílo. Estetické kategorie (prožitky, krásno, láska, umění, vkus ad.). Význam estetické výchovy v průřezu historických epoch (starověk, středověk, novověk, moderní doba).
25. Výchova v rodině, funkce a typologie rodiny, enkulturace, socializace jedince, spolupráce rodiny a školy. Problém výchovy dítěte v neúplné rodině. Gender pedagogika, sexové rozdíly jako determinanta edukačních procesů.

Literatura:

- BACÍK, F., KALOUS, J., SVOBODA, J. a kol. *Kapitoly ze školského managementu*. Praha: PdF UK, 1998.
- BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál, 1998.
- BLÁHA, I. A. *Ethika jako věda. Úvod do dějin a teorie mravnosti*. Brno: Prosum, Atlantis, 1991.
- ČERNOUŠEK, M. *Psychologie životního prostředí*. Praha, 1986.
- DE SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999.
- HAGER, F. P. *Platon a platonismus v dějinách výchovy*. Praha: UK, 1994.
- HARRINGTON, A. *Moderní sociální teorie*. Praha: Portál, 2006.
- HAVLÍK, R. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2007.
- ILLICH, I. *Odškolnění společnosti*. Praha: Slon, 2001.
- JEŽKOVÁ, V. *Vzdělávání v zemích Evropské unie*. Praha: PdF UK, 1997.
- KELLER, J. *Sociologie a ekologie*. Praha 1997.
- KOZLÍK, J. a kol. *Aktuální historie. Kapitoly o zkušenostech pokusných škol ve Zlíně z let 1929-1939*. Přerov: Muzeum Komenského, 1996.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 2003.
- MOŽNÝ, I. *Česká společnost. Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál, 2002.
- ORTOVÁ, J. *Kulturní a sociální ekologie*. Praha, 1996.
- PELCOVÁ, N. *Filozofická a pedagogická antropologie*. Praha: Karolinum, 2004.
- PETRUSEK, M. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000.

- POL, M., RABUŠICOVÁ, M. *Správa a řízení škol – rady škol v mezinárodní perspektivě*. Brno: Paido, 1997.
- POL, M. *Škola: organizace běžná, specifická či snad pospolitost?* In: *Studia paedagogica*, roč. 1998-1999. U 3-4. Brno: FF MU, 2000, s. 59-80.
- PROKOP, D. *Obecná uměnověda*. Praha: Gryf, 1994.
- PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: Teorie – praxe – výzkum*. Praha: ISV, 2001.
- PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha: Portál, 1999.
- SINGULE, F. *Americká pragmatická pedagogika*. Praha: SPN, 1990.
- SKALKOVÁ, J. *Tradice hermeneutické pedagogiky a její vývoj v druhé polovině 20. století*. Praha: PÚ JAK ČSAV, 1992.
- SUP, J. *Pedagogický seminář MU a jeho účast ve sporech o charakter meziválečné pedagogiky*. In: *Studia paedagogica*. U2. Brno: MU, 2002.
- ŠTECH, S. *Škola stále nová*. Praha: Karolinum, 1992.
- VESELÁ, Z. *Osobnosti brněnského pedagogického semináře v meziválečném období*. In: *Studia p* U2. Brno: MU, 2002.
- VÁŇOVÁ, R. *Karel Žitný a jeho úsilí o novou školu*. Praha: PdF UK, 1999.
- VÁŇOVÁ, R. *Československé školství ve 30. letech (Příhodovská reforma)*. Praha: Studia Paedagogica 10, PdF UK, 1995.
- WALTEROVÁ, E. *Kurikulum: Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: MU, 1994.

- www.msmt.cz
- www.uiv.cz
- www.vup.praha.cz
- <http://moodlinka.ped.muni.cz/course/view.php?id=754> (heslo: bakule, e-kurz Základy pedagogiky)
- <http://moodlinka.ped.muni.cz/course/view.php?id=453> (heslo: pestalozzi, e-kurz Historie sociální pedagogiky)

- *OECD. Zprávy o národní politice ve vzdělávání. Česká republika. Praha, ÚIV, 1996.*
- *Priority pro českou vzdělávací politiku. Praha: ÚIV, 1999.*
- *Vzdělání a sociální spravedlnost v zemích OECD. Praha: Gnosis, 1998.*

Aplikovaná psychologie

I.

1. Psychologie v systému věd. Současná definice předmětu psychologie. Hlavní psychologické obory a jejich charakteristika.
2. Vztah psychologie k hraničním vědám. Filozofie a psychologie. Pedagogika a psychologie. Medicína a psychologie. Sociologie a psychologie. Metodologie psychologie.
3. Biologické základy psychologie. Vliv genetiky na chování. Vztah biologického a sociálního v psychologii. Determinace psychiky.
4. Základní psychologické koncepce: asocianismus, hlubinná psychologie, tvarová psychologie, behaviorismus a fyziologie vyšší nervové činnosti, jejich filozofická východiska a současná kritika.
5. Psychologické koncepce 20. a 21. stol.: humanistická psychologie, kognitivní psychologie, transpersonální psychologie.

Srovnej zahraniční a české publikace zabývající se obecnou psychologií. Analyzuj vývoj předmětu psychologie. Porovnej psychoanalýzu a neopsychoanalýzu. Uveď vztah mezi jednotlivými psychologickými koncepcemi a dobovým kontextem.

II.

6. Poznávací (kognitivní) procesy. Čítí, vnímání, představivost, fantazie, obrazotvornost. Asociační zákony.
7. Myšlení a řeč. Myšlenkové operace. Konvergentní a divergentní myšlení. Imaginativní myšlení. Poruchy poznávacích procesů.
8. Psychologie řeči. Řeč a jazyk. Kognitivní styl. Poruchy řeči z psychologického hlediska. Afázie. Kultura řečového projevu. Psycholingvistika.
9. Psychologie paměti. Fáze, druhy a typy paměti. Paměť a učení. Dlouhodobá a krátkodobá paměť. Aktivní paměť. Zapamatování a zapomínání. Trénink paměti. Poruchy paměti.
10. Kategorie učení v psychologii. Podmiňování. Druhy učení. Učení a motivace. Zákony učení. Transfer. Teorie učení. Utváření návyků, vědomostí a dovedností. Psychologické otázky poruch učení.
11. Pozornost a vědomí, jejich vymezení v psychologii. Vlastnosti pozornosti. Úmyslná a neúmyslná pozornost. Stupně vědomí. Vztah pozornosti k transpersonální psychologii. Kvantitativní a kvalitativní poruchy vědomí. Poruchy pozornosti.

Objasni vztah kognitivních procesů k psychologickým disciplinám (psychofyzice, experimentální psychologii, kognitivní psychologii). Čím se zabývá neurolingvistické programování? Vysvětli rozdíl mezi osobním stylem a kognitivním stylem? Vyberte si jeden učební styl a popište možnosti individuální práce.

III.

12. Kategorie osobnosti v psychologii. Teoretické koncepce osobnosti. Filosofické zdroje pojetí osobnosti. Struktura osobnosti. Rysy a vlastnosti osobnosti. Princip využití faktorové analýzy. Vrstvy osobnosti. Typologie osobnosti.
13. Emoce. Chápání emocí a citů v psychologii. Psychofyzilogie emocí. Klasifikace emocí. Výraz a emoce. Poruchy emocionality. Kultivace emocí. Alexitýmie.
14. Aktivační a regulační faktory osobnosti - motivace. Teorie motivace – homeostatický model. Motivy a jejich formální třídění. Obsahová klasifikace motivů (cíle, potřeby, zájmy, hodnoty, ideály). Pojem incentive. Aspirace. Patologie motivace. Vztah motivace k humanistické psychologii.
15. Schopnosti. Klasifikace schopností. Vlohy a schopnosti. Nadání, talent. Inteligence. Koncepce inteligence. Kreativita. Měření inteligence. Validita testu. Vztah výkonnosti a inteligence. Mentální retardace. Demence. Temperament a charakter. Používání těchto pojmů v psychologii. Klasifikace temperamentu. Charakterové vlastnosti. Vůle a rozhodování. Poruchy vůle. Kultivace temperamentu, charakteru a vůle.
16. Stres, frustrační tolerance, modelové situace zvládnání zátěže. Náročné životní situace a jejich zvládnání. Únava. Druhy únavy. Princip odpočinku a relaxace. Konflikty a frustrace. Reakce na frustraci. Stres. Zvládnání stresu.

Porovnej funkční koncepce inteligence u W. Sterna D. Wechslera, L. S. Vygotskiho, R. Feuersteina. Vysvětli pojem temperamentový „pluralismus“, popiš dvojdimenzionální teorie temperamentu a tří- a více komponentové teorie temperamentu. Vysvětli Maslowovu teorii nedostatkových a růstových motivů. Objasni Sprangerovu koncepci hodnotových orientací.

IV.

17. Obory vývojové psychologie. Kategorie vývoje v psychologii. Předmět ontogenetické psychologie. Zákony vývoje. Periodizace psychického vývoje. Individualizace duševního vývoje.
18. Období novorozence, kojence a batolete z hlediska psychologie. Deprivace a subdeprivace. Psychologické charakteristiky předškolního věku. Dětská hra a kresba. Školní zralost. Psychologie handicapu.
19. Psychologické otázky období mladšího školního věku a pubescence. SPVU. Vývoj písma. Krize dospívání. Psychologie morálního vývoje. Psychologické zásady výchovy dítěte a dospívajícího.
20. Psychologie adolescence, rané dospělosti a dospělosti. Profesionální orientace. Podmínky utváření profesní kariéry. Psychologické otázky sexuality a její vývoj.
21. Psychologie a psychohygiena rodiny. Konstelace členů rodinné struktury. Typologie rodin. Diagnostika rodiny. Rodinná psychoterapie.
22. Psychologie stárnutí. Stárnutí a psychické funkce. Aktivní stáří. Normální a patologické stárnutí. Sociálně-psychologické problémy stárnutí. Psychoterapie a psychologická pomoc.

Popište základní metodologické přístupy vývojové psychologie. Objasněte individuální rozdíly v duševním vývoji jednotlivců, jejich příčiny. Srovnejte psychoanalytickou periodizaci S. Freuda s kognitivní periodizací J. Piageta. Uveďte psychosociální periodizaci E. H. Eriksona, vysvětlete její východiska. Popište typy rodinných koalicí podle Glicka a Kesslera. Objasněte genetickou teorii charakteru podle R. F. Pecka a R. J. Havighursta.

V.

23. Sociální psychologie, předmět zkoumání. Skupina, její struktura a dynamika. Klasifikace skupin. Sociální situace. Sociální role. Sociální dovednosti. Sociometrie. Metody skupinové terapie.
24. Socializace. Jedinec a sociální prostředí. Zákonnosti socializace. Sociální chování. Sebepojetí, sebepoznávání a sebeuvědomování. Sebereflexe. Jáství. Psychopatologie jáství.
25. Sociální percepce. Percepční stereotypy. Atribuce. Utváření obrazu o jiném člověku. Postoje a jejich funkce. Formování a změny postojů.
26. Sociální komunikace. Verbální a nonverbální komunikace. Rozhovor. Analýza komunikace. Pravidla efektivní komunikace. Psychologické aspekty sebeprosazování (asertivita).
27. Patopsychologie a její předmět. Vztah patopsychologie a psychopatologie. Etiologie. Pojetí normality. Psychologie sluchového a zrakového postižení. Poruchy centrální nervové soustavy a jejich psychologické konsekvence. Pervazivní vývojové poruchy.
28. Kategorie „zdraví“ a její význam v současné psychologii, pedagogice a školství. Definice zdraví, negativní a pozitivní pojetí zdraví. Holistické pojetí zdraví. Podpora zdraví a výchova ke zdraví. Program ZDRAVÍ 21.
29. Otázky výkonnosti, únavy, odpočinku a relaxace. Druhy únavy, únava a monotonie, únava a psychické nasycení. Aktivní a pasivní odpočinek. Spánek. Principy relaxace a příklady relaxačních technik.
30. Koncepce stresu a jeho teorie, důsledky zátěže a zvládání stresu (coping). Teorie Selyeho a Lazaruse. Eustres a distres. Systémové pojetí stresu. Stresory a salutory. Zdravotní a psychologické důsledky stresu. Akutní reakce na stres a posttraumatická stresová porucha. Antistresové programy.
31. Syndrom vyhoření (burnout) a jeho prevence. Znaky burnout sy. a průběh jeho vývoje. Typy prevence. Sociální opora. Odolnost jako vlastnost osobnosti (resilience, koherence, hardiness).
32. Neurotické poruchy, problémy adaptace a principy psychoterapie. Klasifikace neurotických poruch a jejich příznaky. Úzkost a strach. Psychodynamická a kognitivně-behaviorální koncepce v psycho-terapii. Logoterapie. Psychagogika.
33. Kvalita života a životní styl. A a B typ chování. Kouření, drogy, alkohol, rizikový sex, optimalizace výživy. Tělesný pohyb. Well-being. Fitness. Wellness. Optimismus. Vztahy k jiným lidem.
34. Rozvoj osobnosti, osobnostní růst a sebevýchova (self-management). Autoregulace. Negativní a pozitivní emoce. Základy pozitivního myšlení. Flow. Sebepoznání a self-esteem. Zrání osobnosti.

Popište úskalí socializace sluchově, zrakově a tělesně postiženého člověka. Rozlište mezi poruchou autistického spektra a Aspergerovým syndromem. Přibližte vnímání reality člověka s autismem. Objasněte příčiny zvýšené agresivity u současné populace. Možnosti léčení duševních poruch. Znáte výzkumné projekty či granty zabývající se kategorií zdraví?

VI.

35. Pedagogicko-psychologická diagnostika. Předmět zkoumání. Poznávání osobnosti. Anamnéza, diagnóza, prognóza. Problémy s poznáváním osobnosti. Testové a projektivní techniky. Úskalí psychometrického přístupu. Individuální rozdíly mezi lidmi.
36. Intervenční poradenské postupy. Psycholog a jeho klient. Sociální kontrola a pomoc. Etika práce psychologa. Interpretace dat z vyšetření a zpráva z psychologického vyšetření

37. Metodika výběru pracovníků do pracovního týmu, assessment centra. Péče o nového pracovníka v organizaci. Péče o vystupujícího pracovníka, outplacement.
38. Klasické teorie pracovní motivace (Taylor, McGregor, Herzberg, Maslow, postmoderní teorie) a tvorba motivačních programů.
39. Faktory pracovní spokojenosti. Pracovní týmy, jejich charakteristika, týmové role, řízení týmu.
40. Skupinová koheze, rizika strnulosti a rozpadu pracovních týmů. Podmínky spolupráce a win-win strategie, spolupracující klima v organizaci.
41. Komunikace v organizaci (komunikační cesty, komunikace s pracovníky – naslouchání a poskytování zpětné vazby).
42. Personální formy inteligence a diplomatické nadání manažera (H. Gardner). Leader a manažer. Role manažera, komunikační styly.
43. Konflikty – druhy, řešení konfliktů, mapa konfliktu.
44. Workholismus a syndrom vyhoření.

Vlastnosti diagnostických metod a užití diagnostiky v praxi. Vedení rozhovoru, jeho fáze. Možnosti registrace pozorování. Pozorování a rozhovor jako výzkumná metoda. Diagnostika školní zralosti. Diagnostika školních obtíží. Principy, filosofie a efekt metody VTI. Prezentujte návrh profesiogramu (popisu a specifikace pracovního místa) pro konkrétní profesi. Prezentujte model konkrétního motivačního programu pracovníků v organizaci. Prezentujte návrh řešení konkrétního interindividuálního konfliktu (pokuste se o analýzu konfliktu a navrhněte strategii řešení).

Literatura:

- ATKONSONOVÁ, R. L. ad. *Psychologie*. Praha : Victoria Publishing, 1995. 862 s. ISBN 80-85605-35-X.
- BALCAR, K. *Úvod do studia psychologie osobnosti*. Praha : SPN, 1983.
- BEDRNOVÁ, E. a kol.: *Duševní hygiena a sebeřízení*. Praha, Fortuna 1999. 157 s. ISBN 80-7168-681-6.
- BĚLOHLÁVEK, F. *Jak řídit a vést lidi : testy, případové studie, styly řízení, motivace a hodnocení* Vyd. 1. Praha : Computer Press, 2000. ix, 92 s. Business books. Praxe manažera. ISBN 80-7226-308-0.
- BĚLOHLÁVEK, F. *Organizační chování : jak se každý den chovají spolupracovníci, nadřízení, podřízení, obchodní partneři či zákazníci*. 1. vyd. Olomouc : Rubico, 1996. 343 s. Učebnice pro každého. ISBN 80-85839-09-1.
- BRICHČÍN, M. *Vůle a sebekontrola*. Praha : Karolinum 1999. 423 s. ISBN 80-7184-753-4.
- ČAČKA, O. *Psychologie dítěte*. Tišnov : Sursum, 1997. 156 s. 156 s.
- ČAČKA, O. *Psychologie vrstev duševního dění a jejich autodiagnostika*. Brno : Doplněk, 1998. 382 s. ISBN 80-7239-010-4.
- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X.
- GOLD, A. *Řízení současně školy : o práci učitelů na střední úrovni řízení* Vyd. 1. Žďár nad Sázavou : Fakta, 1998. 164 s. Obsahuje bibliografii. ISBN 80-902614-0-.
- GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. Praha : Columbus, 1998. 348 s. ISBN 80-85928-48-5.
- HOŠEK, V. *Psychologie odolnosti*. Praha : Karolinum, 1997. 70 s. ISBN 80-7066-976-4.
- KERLINGER, F.N. *Základy výzkumu chování*. Praha : Academia, 1972. 705 s.
- KOHOUTEK, R.; ŠTĚPANÍK, J. *Psychologie práce a řízení*. Brno : Cerm, 2000. 223 s. Bibliografie: s. 216-223. ISBN 80-214-1552-5.

- KOUBEK, J. *Řízení lidských zdrojů : základy moderní personalistiky* [Koubek, 1995]. 1. vyd. Praha : Management Press, 1995. 350 s. : i. Bibliografie: s. 334-339. - Věcný rejstřík. - Poznámky. ISBN80-85943-01-8.
- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha : Portál, 1997. 147 s. ISBN 80-7178-150-9.
- KRATOCHVÍL, S. *Základy psychoterapie*. Praha : Portál, 1997. 392 s. ISBN 80-7178-179-7.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak zvládat stres*. Praha : Grada, 1994. 190 s.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Pozitivní psychologie*. Portál : Praha, 2004. 195 s. ISBN 80-7178-835-X.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. Praha : Portál, 2002. 279 s. ISBN 80-7178-551-2.
- LANGMEIER, J; Krejčířová, D. *Vývojová psychologie*. Praha : Grada, 1998. 343 s. ISBN 80-7169-195-X.
- LAZAROVÁ, B. - POL, M. *Program adaptace nových pracovníků - nenáročná a návratná investice*. Personál, Praha, 3, 7-8s. 17-18. 1997.
- MAREŠ, J. *Styly učení žáků a studentů*. Praha : Portál, 1997. 239 s. ISBN 80-7178-246-7.
- NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha : Academia, 1997. 437 s. ISBN 80-200-0625-7.
- NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. Praha : Academia, 1998. 590 s. ISBN 80-200-0689-3.
- NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha : Academia, 1995. 336 s. ISBN 80-200-0525-0.
- PIAGET, J. *Psychologie inteligence*. Praha : Portál 1999. 164 s. ISBN 80-7178-309-9.
- PLAMÍNEK, J. *Sebeřízení*. Praha : Grada 2004. 182 s. ISBN 80-247-0671-7.
- PÓL, M.; LAZAROVÁ, B. *Spolupráce učitelů - podmínka rozvoje školy. Řízení spolupráce, konkrétní formy a nástroje*. Praha : STROM Praha, 1999. 78 s. ISBN 80-86106-07-1. RS97124, projekt VaV.
- ŘEHULKA, E. *Psychohygienické otázky pedagogické psychologie*. Praha : SPN, 1988. 92 s.
- ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno : Paido, 1998. 268 s. ISBN 80-85931-48-6.
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha : Panorama, 1990. 435 s. ISBN 80-7038-078-0.
- SELIGMAN, M. *Opravdové štěstí*. Ikar, Praha 2003. 390 s. ISBN 80-249-0293-1.
- SMÉKAL, V. *Pozvání do psychologie osobnosti*. Brno : Barrister & Principal, 2002. 517 s. ISBN 80-85947-80-3.
- STRAUSS, CORBINOVÁ: *Základy kvalitativní metodologie*. Brno : Albert, 1999. 196 s. SIBN 80-85834-60-X.
- SVOBODA, M. *Psychodiagnostika dospělých*. Praha : Portál 1999.
- ŠVANCARA, J. a kol. *Diagnostika psychického vývoje*. Praha : Avicenum, 1971 a další vydání. 367 s.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 1999. 444 s. ISBN 80-7178-214-9.
- WILKINSON, G. *Stres*. Praha : Grada, 2001. 96 s. ISBN 80-247-0092-1.